

КОРНІЄВСЬКИЙ Сергій Володимирович
канд. наук з держ. упр., спеціаліст відділу
у справах молоді управління молоді і спорту
Дніпропетровської облдержадміністрації
ORCID: 0000-0001-5089-1006

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Аналізуються економічні, правові та інституційні засади формування та розвитку європейської політики регіонального розвитку. Умовно виокремлюються сім етапів еволюції інструментів регіональної політики ЄС, інституційною формою яких згодом стали рамкові програми ЄС. Пропонується періодизація формування регіональної політики на основі прийняття основних нормативних актів ЄС. На основі узагальнення наведених підходів надається еволюція регіональної політики ЄС. Наголошується на актуалізації необхідності застосування досвіду формування та реалізації регіональної політики ЄС у вітчизняній практиці.

Ключові слова: етапи формування політики, засади формування політики, еволюція інструментів політики, регіональний розвиток.

Постановка проблеми. У країнах ЄС регіональний розвиток, особливо політика та нормативна база регіонального розвитку, став предметом постійної еволюції та адаптації, що відповідає потребам структурних змін у країнах, політиці ЄС та вимогам самих регіонів. Утім, досвід формування та реалізації регіональної політики в різних країнах мав і певні відмінності. Існує значна кількість робіт, присвячених дослідженню цього досвіду, виокремленню певних історичних періодів його формування. Але в переважній більшості наукових досліджень в основу періодизації покладені або економічні чинники (трансформація політики, пов'язана зі зміною цілей, економічних та фінансових механізмів її реалізації), або політичні та правові чинники (трансформація принципів, ідеології регіональної політики, створення правової бази для її реалізації). Існує потреба в узагальненні зазначених підходів стосовно визначення етапів еволюції політики регіонального розвитку європейських країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування державної регіональної політики широко досліджуються в межах як науки державного управління, так і економіки. Ідеться, насамперед, про праці таких українських і зарубіжних учених, як: В. Антонов, В. Бабаєв, О. Бобровська, З. Варналій, В. Воротін, В. Геєць, М. Долішній, В. Керецман, В. Мамонова, К. Мезенцев, М. Мельник, Ю. Наврузов, С. Романюк, А. Ткачук, О. Топчієв, Т. Уманець та ін. Серед останніх публікацій потрібно відзначити праці М. Бутка, В. Гоблика, О. Грінько, С. Давимуки, О. Козиревої, В. Куйбіди, С. Лучик, В. Лучика, А. Маєва, Н. Мирної, О. Савки, І. Свиди, О. Тур, Л. Федулової, О. Хомик, Л. Щербаківської.

Метою статті є на основі дослідження історичних етапів формування політики регіонального розвитку європейських країн запропонувати узагальнену періодизацію еволюції політики.

Викладення основного матеріалу. Хоча найдовшу і найбагатшу історію формування державної регіональної політики має Великобританія, у якій з'явилися її перші теоретичні концепції ще до початку Другої світової війни, потрібно зазначити, що з кінця XIX ст. проблеми економічного простору почали досліджуватись в економічній теорії. До того часу головні течії економічної думки

щодо проблем економічного простору розроблялися в економічній географії. М. Бутко до цих наукових шкіл відносить:

- німецьку школу розміщення виробництва (І. Тюнен, В. Лаунгардт, А. Вебер, В. Крісталлер, А. Льош);
- французьку школу полюсів зростання та конкурентоспроможності (Ф. Перру, Ж. Будвіль, М. Потье, М. Агметта, Р. Буайє);
- теорію англійських індустріальних районів (А. Маршалл) та італійських промислових округів (Дж. Бекаттіні);
- американську модель «центр-периферія» (Дж. Фрідман);
- радянську школу територіально-виробничих комплексів (І. Александров, М. Колосовський, Ю. Саушкін, М. Паламарчук, М. Барановський) [1].

Зародження регіональної політики почалося з 1950-х рр. (з 1950 р. – в Італії, 1951 р. – Німеччині, 1951 – 1952 рр. – Нідерландах, 1952 р. – Ірландії, Франції, 1958 р. – Данії, 1959 р. – Бельгії). Протягом цього часу політики спрямовували зусилля на згладжування надмірних диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів за рахунок перерозподілення грантів і субсидій проблемним територіям і створення центрально керованої системи нагляду за прогресом політики урядів. Із переходом країн Європи та світу до нової суспільно-економічної формації – постіндустріальної – і посилення процесів децентралізації та локалізації економічної діяльності цілі державних регіональних політик змінилися. Виникла і нова парадигма регіональної політики, і нові принципи, які орієнтуються на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями і гілками, а також партнерство з приватними і неурядовими секторами.

З урахуванням євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, розглянемо історичну ретроспективу формування політики розвитку регіонів країн-членів ЄС. Проведений аналіз показує, що немає однозначного підходу до визначення початку регіональної політики ЄС, але значна кількість дослідників, а саме: В. Гоблик, С. Лучик, А. Масв, Н. Мирна, І. Свіда, Л. Щербаківська, – називають 1957 р., коли був підписаний Римський договір. О. Грінко, змістовно проаналізувавши історію формування та етапи розвитку регіональної політики ЄС, зазначає, що ряд дослідників визначають її початком 1951 р., таким чином пов'язуючи її безпосередньо з початком інтеграційних процесів – створенням Європейської спільноти з вугілля та сталі [3]. Це, за оцінками деяких авторів, був так званий підготовчий етап.

Залежно від чинників, покладених в основу періодизації, науковці виокремлюють три або більше етапів розвитку регіональної політики ЄС. Наприклад, О. Савка виділяє три етапи становлення та поступової еволюції – від політики перерозподілу до повноцінної політики підтримки регіонального розвитку:

1) підготовчий етап (1951 – 1975 рр.) – закладаються основи регіонального розвитку, формуються інститути та механізми;

2) етап поступового розвитку регіональної політики на всій території Європейського співтовариства (1975 – 1988 рр.) – механізми регіональної політики починають реалізовувати спільну структурну політику;

3) етап розпочався реформою 1988 р. – формуються специфічні завдання та принципи підтримки регіонів, перш за все нових країн-членів ЄС. Цей процес продовжує реалізовуватися і сьогодні, оскільки допомога та підтримка країн і зменшення контрастів так і залишаються пріоритетами регіональної політики ЄС [11].

О. Грінко зазначає, що переважна більшість науковців має однакову думку щодо хронологічних меж другого етапу становлення регіональної політики ЄС. Стосовно першого та третього етапів існують дещо різні підходи. Так, у ряді західних досліджень визначається початок регіональної політики тільки з 1975 р., адже саме в цей період створюється комісія з регіональної політики та починає діяти Європейський фонд регіонального розвитку [3].

Значна кількість дослідників зауважують, що третій етап починається з 1988 р. і триває до сьогодні, визначаючи його як сучасний етап розвитку регіональної політики ЄС. Водночас багато науковців виділяють третій та четвертий, тобто сучасні етапи в розвитку та трансформації регіональної політики ЄС. Так, ряд авторів третій етап окреслюють хронологічними межами 1988 – 1999 рр. Критеріями виділення цього періоду для них стали реформи 1988 р., підписання Маастрихтського договору та реформа структурної політики 1999 р. Цей етап вони визначають як реформаторський. Регіональна політика повинна трансформуватися в структурну політику, мета якої – економічне та соціальне об'єднання. Саме в цей період були розроблені п'ять основних принципів європейської регіональної політики (політики об'єднання) та керування структурними фондами ЄС, а саме: координація, концентрація, програмування, додатковість, партнерство.

У деяких дослідженнях третій етап охоплює період 1988 – 2004 рр., який характеризується масштабним розширенням ЄС, вступом до нього країн Центральної та Східної Європи. Цей процес, на думку його прихильників, вплинув на реалізацію регіональної політики, яка повинна була бути адаптована до нових реалій. Країни, які вступили, відставали в соціально-економічному розвитку від країн ЄС за всіма показниками, значовість проведення регіональної політики в цих умовах набувала особливої важливості та актуальності для подальшого розвитку ЄС та поглиблення інтеграційних процесів усередині нього, пов'язаних з планами розробки та прийняття конституції ЄС.

Вчені-економісти за основу своєї періодизації беруть фінансові плани розвитку ЄС, показники економічного розвитку регіонів, еволюцію механізмів фінансування та економіко-соціальних цілей того чи іншого періоду реалізації регіональної політики. О. В. Козирева, О. В. Тур виділяють шість етапів розвитку регіональної політики країн-членів ЄС (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Економічні засади формування регіональної політики країн-членів ЄС

Етап	Сутність
<i>1</i>	<i>2</i>
1960 – 1970-ті рр.	Період несприятливої економічної кон'юнктури та загострення конкуренції. У цей період регіональна політика стала складовою частиною середньострокових програм економічної політики ЄС, які передбачали кращу координацію регіональної політики кожної країни для забезпечення інтересів співтовариства загалом та відповідальності ЄС за регіональний розвиток країн-членів
1975 – 1987 рр.	Етап, пов'язаний зі створенням структур щодо фінансування заходів політики, а саме: Комітету з регіональної політики при Раді міністрів ЄЕС та Європейського фонду регіонального розвитку, які діяли в межах бюджету ЄС
1988 – 1999 рр.	Заходи регіональної політики були спрямовані на підтримку регіонів, що характеризувалися такими рисами: значне відставання за рівнем розвитку; занепад місцевої промисловості; високий рівень безробіття; необхідність у пристосуванні робочої сили до змін у функціонуванні виробництва; незадовільний стан сільського та рибного господарства; низька щільність населення (до 8 осіб/км ²)
2000 – 2006 рр.	Скорочення основних напрямів політики, що пов'язано з усвідомленням необхідності більш чіткого визначення цілей, які полягали в такому: <ul style="list-style-type: none">– підвищення рівня економічного розвитку менш розвинутих регіонів (валовий регіональний продукт (ВРП) на душу населення менше ніж 75 % від середнього значення в ЄС за паритетом купівельної спроможності);– сприяння економічним та соціальним перетворенням у регіонах зі «структурними труднощами»;– модернізація системи професійної підготовки та працевлаштування

1	2
2007 – 2013 рр.	<p>Акцентами регіональної політики ЄС у цьому періоді були такі напрями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – конвергенція: підтримка створення робочих місць у проблемних регіонах країн-членів ЄС; – регіональна конкурентоспроможність та зайнятість (досягнення повної зайнятості, підвищення продуктивності праці та якості робочих місць, боротьба із соціальним відчуженням); – європейське територіальне співробітництво у вигляді транскордонної та транснаціональної програм. <p>Таким чином, головна відмінність регіональної політики ЄС на новому етапі полягала в її розумінні не лише як засобу подолання регіональних диспропорцій, але й як засобу підтримки конкурентоспроможності регіонів. Тобто регіональна політика набула спрямованості на створення умов для повної реалізації регіонами наявного потенціалу та отримання конкурентних переваг</p>
2014 – 2020 рр.	<p>Прийняття нового семирічного фінансового плану на 2014 – 2020 рр. Етап традиційно супроводжувався переглядом сутності основних напрямів діяльності та розмірів їх фінансування. Незважаючи на те що в новому періоді витрати на регіональну політику ЄС зменшилися, вони займають значну питому вагу в обсязі видатків загального бюджету (32,5%). Серед нововведень слід також відзначити обов'язковість загальних правил для всіх європейських бюджетних фондів з метою підвищення ефективності їх діяльності. Зокрема, передбачено спрощення процедур для більшої результативності програм і проєктів регіональної політики; концентрацію уваги на певному переліку орієнтирів у межах стратегії «Європа-2020»; закріплення нових партнерських відносин для встановлення співробітництва між країнами-членами ЄС. Також запропоновано дотримання принципу прямої залежності дозволу на надання коштів з європейських фондів від виконання країнами вимог щодо зменшення дефіциту бюджету та величини державного боргу в межах Європейського триместру.</p> <p>Нововведенням нового етапу регіональної політики ЄС став також підхід до ідентифікації проблемних регіонів. Починаючи з 2014 р. такими, що потребують підтримки, вважаються три типи регіонів, а саме: менш розвинуті, ВРП на душу населення яких становить менше ніж 75 % від середнього в ЄС; перехідні регіони, де індикатор проблемного стану перебуває в межах від 75 % до 90 %; більш розвинуті регіони, де індикатор проблемного стану сягає більше ніж 90 %. Такий розподіл свідчить про намагання припинити розпорощення значного обсягу коштів на регіони, що мають ВРП на душу населення, більший за 75 %. Для найменш розвинутих територій питома вага коштів структурних фондів ЄС у фінансуванні політики конвергенції повинна бути не більше ніж 85 %, для більш розвинутих – 50 %</p>

Отже, дослідники-економісти у ході реалізації регіональної політики на її сучасному етапі виділяють ряд етапів, пов'язаних з реалізацією семирічних планів розвитку ЄС, узявши за критерії фінансове забезпечення, механізми забезпечення та цілі.

Поширення компетенцій інституційних структур сформувало базу для становлення та розвитку спільної регіональної політики ЄС. В. Пилипів умовно виокремлює сім етапів еволюції інструментів регіональної політики ЄС, інституційною формою яких згодом стали рамкові програми ЄС (табл. 2) [10].

Етапи еволюції інструментів регіональної політики ЄС

Етап	Сутність
1	2
1957 – 1975 рр.	Спеціалізований інструментарій реалізації політики був відсутній. Розподіл фінансової підтримки в цей період здійснювався за рахунок Європейського соціального фонду, створеного у 1958 р., та Європейського фонду орієнтації і гарантій у сфері сільського господарства, створеного у 1962 р. Фінансова допомога розподілялася між державами-членами, які вже за власними критеріями спрямовували кошти на підтримку різних регіональних проєктів. Програмного характеру згладження диспропорцій регіонального розвитку не мало
1975 – 1988 рр.	Перші заходи з програмної фінансової підтримки менш розвинених регіонів почали здійснюватися із заснуванням Європейського фонду регіонального розвитку у 1975 р. На ранній стадії основними напрямками фінансування фонду було інвестування в інфраструктуру та малі підприємства, які створюють не менше як 10 нових робочих місць. Спочатку фонд функціонував як компенсаційний механізм для країн-членів ЄС, а його кошти розподілялися між ними за квотним принципом на регіональні програми розвитку. Проте згодом, виявивши неефективність впливу такого механізму на динаміку регіональних диспропорцій, прийнято рішення про поступове відмовлення від квот країн у розподілі коштів. Спочатку виділено 5 % для перерозподілу без урахування квот на спільні програми розвитку, напрями яких визначалися Радою міністрів. З 1984 р. ставилося питання про суттєве збільшення безквотної частки коштів фонду, яка б спрямовувалася у спільно визначені сфери. Проте через спротив більшості країн квоти були збережені з можливістю коригування їх частки. Розподіл отриманих коштів у межах країн усе ще відбувався на основі внутрішніх рішень. Обсяг фонду за цей період зріс з 4,8 % до 7,8 % бюджету ЄС
1988 – 1993 рр.	Змінено підходи до проведення політики вирівнювання в напрямі концентрації зусиль на скорочення розривів у розвитку різних регіонів і диференційовану підтримку регіонального розвитку за визначеними на рівні співтовариства пріоритетами. Унаслідок такої реформи плани регіональної політики країн-членів підпорядковано загальним пріоритетним цілям, запроваджено програмний підхід, принцип компліментарності, координацію і поєднання різних інструментів регіонального розвитку, а ресурси структурних фондів в основному сконцентровані на найменш забезпечених регіонах ЄС. Частка структурних фондів у бюджеті ЄС зросла до 31 %. Структурні фонди почали здійснювати не проєктне, а програмне фінансування розвитку, яке планувалося на три-чотири роки. Для того щоб одержати фінансування зі структурних фондів країни, почали складати плани регіонального розвитку відповідно до цілей і пріоритетів фондів
1993 – 1999 рр.	Після підписання і набуття чинності Маастрихтської угоди важливість питання соціально-економічного згуртування регіонів суттєво посилилась, у результаті чого прийнято рішення про створення нового інструменту посилення регіонів найбільш бідних країн – Фонду згуртування (1993 р.). У 1994 р. введено в дію ще один структурний фонд – Фінансовий інструмент підтримки рибальства – для підтримки диверсифікації та підвищення конкурентоспроможності в секторі рибальства. Крім того, змінилися критерії та адміністративні процедури щодо відбору отримувачів допомоги зі структурних фондів, а також період планування

1	2
2000 – 2006 рр.	<p>На цей період встановлено три цілі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) розвиток структурно відсталих (слабких) регіонів; 2) підтримка соціально-економічної переорієнтації регіонів, які зазнали структурних труднощів; 3) адаптація та модернізація освіти, навчальних програм і проведення політики зайнятості в регіонах, які не підпадають під першу мету. <p>Це обумовило зміни в підходах до розподілу фінансових ресурсів на визначені цілі. Крім того, звужено перелік тематичних напрямів ініціатив спільнот, які можуть фінансуватися за рахунок коштів структурних фондів ЄС, до чотирьох:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) транскордонне, транснаціональне і міжрегіональне співробітництво (INTERREG); 2) сталий розвиток міст і міських територій (URBAN); 3) розвиток сільських територій через ініціативи локальних груп (LEADER +); 4) протидія дискримінації на ринку праці (EQUAL). <p>Частка витрачених коштів на фінансування цих ініціатив становила 5,35 % коштів структурних фондів</p>
2007 – 2013 рр.	<p>Трансформація інструментів регіональної політики в цей період стосувалася як цільових пріоритетів, так і інструментів їх реалізації: новими пріоритетами згуртування стали конвергенція, регіональна конкурентоспроможність і зайнятість, територіальне співробітництво; оновлено підходи до процесу планування і нові вимоги до фінансового управління, контролю та оцінювання проєктів; визначено нові правила створення транскордонних органів управління для програм співробітництва</p>
2014 – 2020 рр.	<p>Для реалізації стратегії «Європа-2020: стратегія розумного, сталого та всеохопного зростання» затверджено фінансовий план на 2014 – 2020 рр., який передбачив оновлений механізм фінансового забезпечення регіональної політики. Так, для досягнення визначених трьох пріоритетів (розумне, стале та всеохопне зростання) передбачено використання понад 351 млрд євро із трьох основних інструментів – Фонду згуртування, Європейського фонду регіонального розвитку і Європейського соціального фонду</p>

Н. Мирна запропонувала періодизацію розвитку європейської регіональної політики на основі формування її правових засад (табл. 3) [8].

Таблиця 3

Правові засади формування регіональної політики країн-членів ЄС

Нормативно-правовий акт	Сутність змін
1	2
Римський договір 1957 р.	<p>Підкреслювалась необхідність зменшення економічного розриву між різними регіонами і подолання відсталості районів, що перебувають у менш сприятливих умовах, припускалось об'єднання національних господарств при скороченні розриву між ними. Договором був покладений початок правового оформлення регіональної політики. Інтеграційний розвиток, стимульований цим актом, сприяв усвідомленню необхідності здійснювати політику фінансової підтримки тих або інших держав і регіонів в їх складі</p>
Єдиний європейський акт 1986 р.	<p>Встановлювалась необхідність розвитку та запровадження дій, спрямованих на зміцнення економічного та соціального згуртування, маючи на меті: скорочення відмінностей між рівнями розвитку окремих регіонів та зменшення відсталості регіонів, що перебувають у найменш</p>

Державне управління та місцеве самоврядування, 2020, вип. 4(47)

<i>1</i>	<i>2</i>
	сприятливих умовах, чи островів, включаючи сільські райони. Визначалися принципи політики згуртування поряд зі структурною політикою, які лягли в основу регіональної політики, хоча створений у цей час Фонд згуртування базувався на принципі підтримки держав, а не регіонів
Хартія регіоналізму 1988 р.	Хартія в загальних рисах визначила численні цілі щодо заміни моделі «Європа батьківщин» на модель «Європа регіонів»
Маастрихтська угода 1992 р.	Підписання Маастрихтської угоди дозволило закріпити як суб'єкти землі, регіони, а також автономні співтовариства. Політика вирівнювання зафіксована в угоді як найважливіша поряд з валютним союзом. Договір визначив механізми й окреслив основні напрями регіональної політики ЄС, виділив провідною метою економічне та соціальне згуртування
Амстердамський договір 1997 р.	Підтверджується стратегічна важливість політики згуртування. У договорі окремий розділ щодо безробіття, акцентується увага на необхідності дій на рівні ЄС у напрямі зниження рівня безробіття

Підсумовуючи наведене, можемо викласти таку еволюцію регіональної політики ЄС:

- 1) 1958 р. – створення Європейського соціального фонду (European Social Fund);
- 2) 1975 р. – створення Фонду європейського регіонального розвитку (European Regional Development Fund);
- 3) 1986 р. – створення правової бази регіональної політики в Єдиному європейському акті;
- 4) 1988 р. – інтеграція структурних фондів у зведену політику згуртування з бюджетом 64 млрд еку під впливом входження Греції (1981 р.), Іспанії та Португалії (1986 р.) до ЄС;
- 5) 1993 р. – закріплення в Маастрихтському договорі Фонду згуртування, Комітету регіонів та принципу субсидіарності;
- 6) 1994 – 1999 рр. – збільшення вдвічі ресурсів регіональних фондів, які становлять третину бюджету ЄС;
- 7) 1995 р. – закріплення мети підтримання малозаселених регіонів Фінляндії та Швеції (бюджет – 168 млрд еку);
- 8) програма «Порядку денного 2000» («Agenda 2000») визначила цілі регіональної політики ЄС на період 2000 – 2006 рр., які передбачали: сприяння розвитку і реструктуризації відсталих (за показниками соціально-економічного розвитку) регіонів ЄС (у тому числі старопромислових, монофункціональних регіонів) (мета 1); підтримку соціально-економічних перетворень та розвиток сільського господарства в регіонах зі структурними проблемами (депресивних, гірських, прикордонних, віддалених тощо) (мета 2); модернізацію політики освіти, професійно-технічної підготовки і зайнятості на всій території ЄС (мета 3);
- 9) 2000 – 2004 рр. – впровадження інструментів допоміжного фінансування та технологій ноу-хау для країн-кандидатів на вступ до ЄС;
- 10) 2004 р. – вступ десяти нових країн в ЄС, що збільшило населення ЄС на 20 %, але ВВП – лише на 5 % (бюджет – 13 млрд євро для 15 країн-старих членів ЄС, 22 млрд євро для країн-нових членів ЄС);
- 11) 2007 – 2013 рр. – спрямування бюджету 347 млрд євро на регіональний розвиток (у тому числі 25 % – на дослідження та інновації, 30 % – на розвиток екологічно безпечної інфраструктури та запровадження заходів із подолання кліматичних змін);
- 12) 2014 – 2020 рр. – спрямування бюджету 351,8 млрд євро на регіональний

розвиток, ключовими пріоритетами якого визнано дослідження та інновації, цифровий порядок денний, підтримка малих і середніх міст, низьковуглецева економіка тощо (зокрема, 26,7 млрд євро спрямовано винятково на заходи з енергоефективності та розвиток відновлюваної енергетики).

Таким чином, можна констатувати, що розвиток європейської спільноти, який відбувся з початку п'ятдесятих років XX ст., пройшов декілька етапів. Інтенсифікація інтеграційних процесів у країнах-членах ЄС суттєво розширила можливості регіональної політики Союзу. Причиною посилення її впливу стала необхідність подолання суттєвих соціально-економічних диспропорцій у розвитку регіонів ЄС. Інструментарієм досягнення цієї мети став набір спеціалізованих структурних фондів, кількість яких змінювалася відповідно до еволюції цілей регіональної політики ЄС.

Регіональна політика ЄС має правову основу та інституціональні підґрунтя. Імплементация нормативних документів Ради Європи та поширення компетенцій інституційних структур сформували базу для становлення та розвитку спільної регіональної політики ЄС.

В умовах євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, актуалізується необхідність застосування досвіду формування та реалізації регіональної політики ЄС у вітчизняній практиці. Так, регіональна політика ЄС на період 2014 – 2020 рр. зорієнтована на досягнення трьох базових пріоритетів регіонального розвитку:

1) сприяння економічному наближенню (згуртуванню) для того, щоб допомогти менш розвиненим регіонам, розташованим в основному в нових країнах-членах ЄС, зменшити відставання від розвиненіших регіонів країн ЄС і мінімізувати диспропорції регіонального розвитку;

2) реалізація комплексних заходів з поліпшення регіональної конкурентоспроможності і зайнятості;

3) сприяння співпраці між регіонами і країнами ЄС для того, щоб зменшити соціально-економічні розбіжності в межах ЄС, знизити бар'єри національних кордонів у межах ЄС [14].

У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, також визначаються три цілі:

1) підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;

2) територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток;

3) ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку [9].

Як бачимо, наведені цілі обох стратегій мають дещо схожий характер за своєю сутністю. Але у вітчизняній стратегії регіонального розвитку такий важливий напрям, як розвиток міжрегіонального співробітництва визначений як операційна мета другої стратегічної мети (територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток). Викликає занепокоєння, що завдання, які мають забезпечити реалізацію зазначеної операційної мети, мають здебільшого декларативний характер та деякі залишилися невиконаними.

Висновки:

Проаналізувавши роботи, присвячені дослідженню досвіду формування політики регіонального розвитку країн-членів ЄС та виокремленню певних історичних періодів її становлення, можемо зазначити, що в переважній більшості наукових досліджень в основу періодизації покладені або економічні чинники (трансформація політики, пов'язана зі зміною цілей, економічних та фінансових механізмів її реалізації), або політичні та правові чинники (трансформація принципів, ідеології регіональної політики, створення правової бази для її реалізації). За критерії періодизації науковці визначають фінансове забезпечення, механізми забезпечення та цілі, які інституційно трансформуються в рамкові програми ЄС.

В умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні суттєво збільшується відповідальність регіональних

органів влади за прийняття ефективних державноуправлінських рішень. Таким чином, актуалізується необхідність використання позитивного досвіду формування та реалізації європейської політики регіонального розвитку.

Список бібліографічних посилань

1. Бутко М. П., Хомик О. Д. Методологічні засади формування сучасної парадигми політики регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 7 – 16.
2. Гоблик В. В. Регіональна політика Європейського Союзу в контексті розвитку транскордонних регіонів. *Агросвіт*. 2015. № 3 – 4. С. 21 – 25.
3. Грінько О. Історія формування та етапи розвитку регіональної політики Європейського Союзу. *Вісн. Маріупольського держ. ун-ту*. Сер. «Історія. Політологія». 2016. Вип. 17. С. 121 – 129.
4. Давимук С. А., Куйбіда В. С., Федуллова Л. І. Тенденції розвитку нової регіональної політики ЄС. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 76 – 87.
5. Козирева О. В., Тур О. В. Політика вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів в Європейському Союзі. *Бізнес Інформ*. 2016. – № 9. С. 34 – 39.
6. Лучик С. Д., Лучик В. Є. Світовий досвід формування та реалізації політики регіонального розвитку та можливість його запровадження в Україні. *Наук. вісн. НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.18. С. 124 – 131.
7. Маєв А. Регіональна політика Європейського Союзу: історія, цілі, тенденції розвитку. *Актуальні проблеми держ. упр.* 2014. Вип. 1. С. 24 – 27.
8. Мирна Н. В. Європейський Союз: правові та інституціональні засади політики регіонального розвитку. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2014_1_29.
9. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>.
10. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / [за ред. В. Чужикова]. Київ: КНЕУ, 2016. 495 с.
11. Савка О. В. Європа регіонів – основні тенденції розвитку регіональної політики ЄС. *Вісн. Маріупольського держ. ун-ту*. Сер. «Історія. Політологія». 2014. Вип. 9. С. 159 – 164.
12. Свіда І. В. Зарубіжний досвід формування та реалізації політики сталого регіонального розвитку: приклад для України. *Наук. вісн. Херсонського держ. ун-ту*. Сер. «Економічні науки». 2015. Вип. 11(4). С. 106 – 109.
13. Щербаківська Л. М. Особливості формування державної політики щодо розвитку регіонів: європейський досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 18. С. 145 – 148.
14. *Territorial Agenda of the European Union 2020. Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions* (2011). Retrieved from :www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_agenda_2020.pdf.

List of references

1. Butko M. P., Khomyk O. D. Metodolohichni zasady formuvannia suchasnoi paradyhmy polityky rehionalnoho rozvytku. *Rehionalna ekonomika*. 2014. № 2. P. 7 – 16 [in Ukrainian].
2. Hoblyk V. V. Rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuzu v konteksti rozvytku transkordonnnykh rehioniv. *Ahrosvit*. 2015. № 3 – 4. P. 21 – 25 [in Ukrainian].
3. Hrinko O. Istoriia formuvannia ta etapy rozvytku rehionalnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu. *Visn. Mariupolskoho derzh. un-tu*. Ser. «Istoriia. Politolohiia». 2016. Vyp. 17. P. 121 – 129 [in Ukrainian].
4. Davymuka S. A., Kuibida V. S., Fedulova L. I. Tendentsii rozvytku novoi rehionalnoi polityky YeS. *Rehionalna ekonomika*. 2019. № 1. P. 76 – 87 [in Ukrainian].
5. Kozryieva O. V., Tur O. V. Polityka vyrivniuvannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv v Yevropeiskomu Soiuzi. *Biznes Inform*. 2016. – № 9. P. 34 – 39 [in Ukrainian].
6. Luchyk S. D., Luchyk V. Ye. Svitovi dosvid formuvannia ta realizatsii polityky rehionalnoho rozvytku ta mozhlyvist yoho zaprovadzhennia v Ukraini. *Nauk. visn. NLTU Ukrainy*. 2013. Vyp. 23.18. P. 124 – 131 [in Ukrainian].
7. Maiev A. Rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuzu: istoriia, tsili, tendentsii rozvytku. *Aktualni problemy derzh. upr.* 2014. Vyp. 1. P. 24 – 27 [in Ukrainian].

8. Myrna N. V. Yevropeyskyi Soiuz: pravovi ta instytutsionalni zasady polityky rehionalnoho rozvytku. *Derzhavne budivnytstvo*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2014_1_29 [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 serp. 2014 r. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p> [in Ukrainian].

10. Rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuzu: pidruchnyk / [za red. V. Chuzhykova]. Kyiv: KNEU, 2016. 495 p. [in Ukrainian].

11. Savka O. V. Yevropa rehioniv – osnovni tendentsii rozvytku rehionalnoi polityky YeS. *Visn. Mariupolskoho derzh. un-tu*. Ser. «Istoriia». Politolohiia. 2014. Vyp. 9. P. 159 – 164 [in Ukrainian].

12. Svyda I. V. Zarubizhnyi dosvid formuvannia ta realizatsii polityky staloho rehionalnoho rozvytku: pryklad dlia Ukrainy. *Nauk. visn. Khersonskoho derzh. un-tu*. Ser. «Ekonomichni nauky». 2015. Vyp. 11(4). P. 106 – 109 [in Ukrainian].

13. Shcherbakivska L. M. Osoblyvosti formuvannia derzhavnoi polityky shchodo rozvytku rehioniv: yevropeyskyi dosvid. *Investysii: praktyka ta dosvid*. 2014. № 18. P. 145 – 148 [in Ukrainian].

14. *Territorial Agenda of the European Union 2020. Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions* (2011). Retrieved from www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_agenda_2020.pdf [in English].

KORNIEVSKYI Serhii

PhD in Public Administration, Specialist in Subdivision
of Youth Issues in Department of Youth and Sports
Dnipropetrovsk Regional State Administration

HISTORICAL RETROSPECTIVE OF THE FORMATION OF EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT POLICY

The article notes that in EU countries, regional development, especially policies and regulations of regional development, has been constantly evolving and adapting to meet the needs of structural changes in countries, EU policies and the requirements of the regions themselves. However, the experience of forming and implementing regional policy in different countries had some differences. There is a significant amount of work devoted to the study of this experience, highlighting certain historical periods of its formation. Nevertheless, in the vast majority of scientific research the periodization is based on either economic factors (policy transformation associated with changing goals, economic and financial mechanisms of its implementation), or political and legal factors (transformation of principles, ideologies of regional policy, creating a legal basis for its implementation). There is a need to generalize these approaches to provide stages in the evolution of regional development policy in European countries.

The aim of the article is to study the historical stages of the formation of regional development policy in European countries, to propose a generalized periodization of the evolution of policy.

Having analyzed the economic, legal and institutional principles of formation and development of European regional development policy, the author provides the main stages of policy development.

It is noted that the expansion of competencies of institutional structures formed the basis for the formation and development of a common EU regional policy, there are seven stages in the evolution of EU regional policy instruments, the institutional form of which later became the EU Framework Programs.

The periodization of regional policy formation on the basis of the adoption of basic EU regulations is proposed. Based on the generalization of these approaches, the evolution of EU regional policy is given. The conclusion on actualization of necessity of use of experience of formation and realization of regional policy of EU in domestic practice is made.

Key words: stages of policy formation, principles of policy formation, evolution of policy instruments, regional development.

Надійшла до редакції 24.11.20